

ПЕДАГОГІЧНЕ КОЛЕКЦІОНУВАННЯ – ОСОБЛИВА ФОРМА ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

На основі проведеного експериментального дослідження автором визначено особливості і розкрито значення такої нетрадиційної форми діяльності майбутніх учителів у процесі професійної підготовки як педагогічне колекціонування.

Ключові слова: колекціонування, педагогічне колекціонування, професійна підготовка майбутніх учителів.

На основе проведенного экспериментального исследования автором определены особенности и раскрыто значение такой нетрадиционной формы деятельности будущих учителей в процессе профессиональной подготовки как педагогическое коллекционирование.

Ключевые слова: коллекционирование, педагогическое коллекционирование, профессиональная подготовка будущих учителей.

On base prosecute experimental study author am peculiarity and am meaning such unconventional forms activity of future teachers for process of professional preparation as pedagogical collecting

Key words: collecting, pedagogical collecting, future teachers professional training.

Сучасна освіта характеризується постійним пошуком найбільш ефективних шляхів свого розвитку, що супроводжується, появою відносно нових форм діяльності, спрямованих на перетворення педагогічного процесу в особистісно насичений і особистісно значущий.

Життям доведено, коли людина чимось із задоволенням займається, вона не лише приємно проводить час, а й набуває корисного досвіду. Поєднання елементів індивідуальних захоплень студентів із засвоєнням обов'язкового навчального матеріалу в процесі професійної підготовки стимулює творчу активність майбутніх фахівців, дозволяє їм навчатися з радістю і зацікавленням, а також допомагає коригувати погляди студентів на життя і майбутню професію.

Особливою формою діяльності майбутніх учителів у процесі професійного становлення може бути педагогічне колекціонування. Його застосування на практиці посприє реалізації планів переходу педагогічної освіти від нав'язливої передачі інформації до керівництва пізнавальною діяльністю студентів, у якій особливе місце відводиться не лише інтелектуальному аспектові, а й емоційному.

Під основою наукового розроблення проблеми колекціонування перш за все є напрацювання музеєзнавців (М. Дружиніна, М. Рутинського, Ф. Шміта, Т. Юренєвої та інших вчених). У теорії педагогіки колекціонуванню особливої уваги не приділяється, в основному трапляються окремі згадування про нього як про індивідуальну форму навчання і виховання (С. Гончаренко, З. Слєпкань та ін.), щоправда в останні десятиріччя в музейній педагогіці усе частіше колекціонування (дитяче, студентське) розглядається як сучасна освітня технологія (О. Ванслова, Г. Гільмутдінова, Г. Ломунова, Б. Столярєв, М. Юхневич та інші автори). Водночас слід визнати, що в педагогіці вищої професійної школи ця проблема залишається не розробленою.

Мета статті. Розкрити сутності й особливостей педагогічного колекціонування та його значення для професійного розвитку майбутніх учителів.

Згідно з довідковими джерелами колекціонування (від лат. collectio – збирання, зібрання) – це діяльність, в основу якої покладено цілеспрямоване збирання колекції, тобто виявлення, здобування, вивчення, систематизація чого-небудь (як правило, однорідних об'єктів), що має певну цінність (наукову, історичну, художню тощо). Це можуть бути предмети духовної і матеріальної культури, а саме: твори мистецтва (книги, картини, музичні твори, кінофільми тощо), історико-культурні цінності (монети, значки, поштові марки, автомобілі тощо), об'єкти природи (комахи, рослини, мінерали тощо) [2; 3; 4].

Як особливий напрям діяльності людини колекціонування виникло й набуло виняткового піднесення в епоху Відродження, хоча слід зазначити, що збиральництво (воно є передумовою колекціонування) відоме з найдавніших часів. Власниками унікальних колекцій були всесвітньо відомі історичні постаті, зокрема Людовик XIV, Мазаріні, Петро I, Ришельє, Гете та інші діячі.

На початковому етапі свого розвитку колекціонування мало універсальний характер, а в 19 столітті, у зв'язку з диференціацією наук, почали створюватися спеціалізовані колекції однорідних предметів, об'єднаних спільною пізнавальною метою, котрі в подальшому стали основою музеїв та бібліотек. З часом виокремилися самостійні напрями колекціонування: наукове (ведеться в основному музеями), навчальне (має на меті розвиток насамперед дослідницьких навичок тих, хто навчається), любительське (передбачає, як правило, створення тематичних зібрань) [2].

Філософи і психологи (Ж. Бодрийар, В. Ільїн, Ж. де Лабрюйєр, М. Реймс та ін.) передусім наголошують на емоційній природі колекціонування й розглядають його у сфері інтересів, захоплень і хобі людини. Зокрема Жан Бодрийар зазначає, що “для дитини колекціонування – це початковий спосіб освоєння зовнішнього світу через розміщення предметів, їх класифікації, маніпуляції”. Автор підкреслює, що

колекція зорієнтована на диференціювання предметів і є не просто серійним накопичуванням однакових речей; вона знаходиться в галузі культури [1, с. 72 – 89].

В основу колекціонування покладено задоволення певних інтересів, в першу чергу пізнавальних. Саме це утворює його як одну із форм діяльності, у процесі якої відбувається навчання, виховання і розвиток особистості.

С. Гончаренко робить акцент на “великому педагогічному значенні колекціонування в шкільному віці у випадку, коли воно має освітній характер і пов’язане початково-виховними завданнями школи” [4, с. 171].

Аналіз педагогічної літератури, а також досвід роботи у вищому педагогічному навчальному закладі дозволяють зауважити, що створення студентами колекцій предметів педагогічного значення відіграє важливу роль для їх професійної підготовки, є доречним складником основних видів діяльності у вищій школі (навчальної, наукової, виховної). За умови педагогічно доцільної та методично правильно організації педагогічне колекціонування сприяє забезпеченню дослідницької й творчо-пошукової позиції студентів, створює умови для урахування індивідуальних особливостей і можливостей, пізнавальних потреб, збільшує обсяг творчих проєктів і завдань, що вимагають самостійності у їх виконанні тощо.

На основі проведеної експериментальної роботи можемо стверджувати, що педагогічне колекціонування у процесі професійної підготовки майбутніх учителів має цілий ряд корисних “побічних” ефектів. Цей вид діяльності сприймається студентами як елемент хобі і тому спричинює позитивні зміни у характері їх мотивації до навчальної й науково-дослідницької діяльності в університеті, сприяє поглибленню інтересу до досягнень певної наукової галузі та розширенню кругозору, призводить до підвищення якості знань із фахових дисциплін, поліпшення успішності й до позитивних зрушень у формуванні якостей особистості майбутнього вчителя. Крім того, потрібно наголосити на тому, що педагогічне колекціонування викликає емоційне задоволення в учасників педагогічного процесу.

Створення колекції педагогічного (або фахового) значення дає змогу студентові глибоко й повно усвідомити пізнавальний та емоційний зміст предметів, що позитивно позначається на професійному розвитку майбутнього педагога.

У процесі створення власних колекцій майбутні вчителі здійснюють різноманітні види теоретичної і практичної роботи (прогностичні, моделювальні, проєктувальні, конструктивні, дослідницькі, трудові, літературні, художні, економічні, методичні, організаторські, комунікативні, рефлексивні тощо), важливі у подальшій професійній діяльності. Так, складання індивідуального плану збору матеріалів, наукове вивчення зібраних предметів (визначення істотних ознак, логічного розподілу на групи, установлення наукової, художньої, історичної цінності та взаємозв’язку між явищами й подіями), оформлення зібраного матеріалу, здійснення доповідей, повідомлень на основі вивчення колекції тощо дозволяє студентам оволодіти знаннями, уміннями і навичками необхідними для педагогічної діяльності та педагогічної творчості.

Важливою ознакою педагогічного колекціонування, як особливої форми діяльності майбутніх учителів у процесі професійної підготовки, є опора на сферу емоцій і почуттів студента. Створення власної колекції, творчість, що супроводжує цей процес сприяє відволіканню від буденності, створює особливий душевний настрій, викликає моральне піднесення, підтримує духовне здоров’я людини.

Самоактуалізація власних переживань, емоцій, почуттів є природною рушійною силою особистісного й професійного розвитку майбутніх учителів. Роль почуттів (як складної системи переживань) чітко визначив К. Ушинський, який писав: “Ніщо: ні слова, ні думки, ні навіть учинки наші – не висловлюють так ясно і вірно нас самих і наше ставлення до світу, як почуття; у них виявляється характер не окремої думки, не окремого рішення, а всього змісту нашої душі” [5, с. 79].

Викладачам важливо під час організації педагогічного колекціонування проводити роз’яснювальну роботу щодо змісту, класифікації, систематизації й інтерпретації колекцій, надавати студентам рекомендації і поради щодо використання зібраних матеріалів у практичній роботі. У зв’язку з цим необхідно до планів семінарських занять із різних навчальних дисциплін увести завдання, що вимагають опису й демонстрації власних педагогічних чи фахових колекцій.

Як засвідчили результати проведеного експерименту, найчастіше студенти репрезентували колекції методичних посібників, дитячої літератури, шкільних підручників різних авторів і різних років видання, засобів наочності, комп’ютерних навчальних програм, дитячих робіт (контрольних із різних предметів, малюнків тощо), статей із періодичних видань, присвячених певній проблемі.

Були подані також і специфічні зібрання. Наприклад, студент фізико-математичного факультету, провів наполегливу роботу зі збирання шкільних шпаргалок (його колекція налічує 54 зразки). Майбутній учитель переконаний, що за змістом шпаргалки можна зробити висновок про здатність школяра до узагальнення навчальної інформації, тому у власній педагогічній діяльності він планує запровадити прийом «перевірки шпаргалки вчителем». Суть цього прийому студент пояснив так: «У ході підготовки до певної форми контролю учні можуть (і це буде мною ініціюватися) писати допоміжні матеріали («шпаргалки»), але перед школярами поставлю вимогу здавати ці письмена на перевірку вчителів». Таким чином, якісно підготовлена шпаргалка може бути основою для підвищення результатів контролю.

Інший приклад студентської колекції – гербарій, що нараховує більше 300 видів рослин рідного краю (кожен екземпляр супроводжується етикеткою, на якій указана назва рослини, місце, де вона знайдена, дата збору та вміщено фото рослини у природі).

Отже, з усього сказаного можна зробити висновок про те, що у процесі професійної підготовки майбутніх учителів однією із неординарних і ефективних форм діяльності, є вдало організоване педагогічне колекціонування. Воно одночасно поєднує в собі навчальний, науковий і виховний компоненти, а також

інтелектуальний і емоційний аспекти.

Література

1. Бодрийар Ж. Система вещей / Жан Бодрийар ; [пер. с фр. С. Зенкина] – М. : Рудомино, 2001. – 218 с.
2. Большая советская энциклопедия : в 30-ти томах / [гл. ред. А. М. Прохоров]. – М. : Советская энциклопедия, 1973. – Т. 12 (Кварнер – Конгур). – 623 с.
3. Википедия (электронная энциклопедия) : Коллекционирование [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://ru.wikipedia.org/wiki>. – Название с экрана.
4. Гончаренко С. Український педагогічний словник / Семен Гончаренко. – К. : Либідь, 1997. – 376 с.
5. Ушинский К. Д. Избранные педагогические произведения / К. Д. Ушинский. – М. : Просвещение, 1968. – 557 с.